

УДК 346.1

DOI: 10.15587/2523-4153.2019.173073

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ДОНЕЦЬКОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ТА ЇЇ ОСЕРЕДКУ У ДОНЕЦЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

А. Г. Бобкова, А. М. Захарченко

У статті розглянуто основні етапи становлення і розвитку Донецької наукової школи господарського права та її осередку у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса. Представлено провідні концептуальні ідеї, що одержали обґрунтування у наукових працях представників названої наукової школи. Названо представників перших поколінь Донецької наукової школи господарського права, які стояли у витоків господарсько-правової концепції. Розглянуто шлях становлення осередку цієї наукової школи в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса та представлено вчених-господарників, які долучались до розвитку такого осередку.

Охарактеризовано теперішній стан наукових здобутків і склад представників осередку зазначеної наукової школи в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса. Звертається увага на спадкоємність наукових досліджень представників різних поколінь наукової школи з урахуванням сучасних економічних, політичних і правових реалій.

Окреслено перспективу діяльності колективу осередку Донецької наукової школи господарського права у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса, що пов'язується з досягненням мети укріплення системи правових засобів, спрямованих на забезпечення рівних умов, стабільності і ефективності господарювання для всіх учасників господарських відносин, задоволення і захист інтересів таких учасників задля забезпечення зростання ділової активності суб'єктів господарювання, забезпечення узгодженості і координації дій господарюючих суб'єктів, їх зацікавленості у розвитку підприємництва і на цій основі забезпечення підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість

Ключові слова: *Донецька наукова школа господарського права, осередок наукової школи, Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Copyright © 2019, А. Г. Бобкова, А. М. Захарченко.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

Успішність реалізації завдань сучасної юридичної науки значною мірою залежить від функціонування наукових юридичних шкіл – колективів науковців-правознавців різних поколінь, об'єднаних спільністю наукових поглядів, що під керівництвом визнаних вчених-лідерів проводять фундаментальні й прикладні наукові дослідження юридичного спрямування, результати яких одержують втілення у нормотворчій і правозастосовній практиці. Серед таких наукових шкіл помітне місце займає Донецька наукова школа господарського права, один із осередків якої сформовано у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса. Напрацювання цієї наукової школи суттєвим чином вплинули на розвиток господарсько-правової думки у нашій країні та за її межами, стали підґрунтям для кодифікації господарського законодавства України та подальшого удосконалення окремих актів такого законодавства. З урахуванням цього, доцільно звернутись до історії формування зазначеної наукової школи, висвітлення основних ідей її представників, стану і напрямів їх наукових досліджень.

2. Літературний огляд

Згадки про Донецьку наукову школу господарського права містяться у багатьох літературних джерелах. Серед них варто відзначити, зокрема, монографію В. І. Андрейцева «Наукові та науково-правничі школи: стан та проблеми правового регу-

лювання», у якій відзначено вагомий вплив цієї наукової школи на підвищення ролі і престижу права у вирішенні економіко-правових досліджень [1, с. 144–145]. Низку цікавих фактів щодо історії становлення Донецької наукової школи господарського права представлено в одній із статей засновника цієї наукової школи – академіка НАН і НАПрН України В. К. Мамутова [2], на досягнення цієї наукової школи звертали увагу за кордоном [3]. Деякі відомості про результати роботи осередку зазначеної наукової школи, сформованого у Донецькому національному університеті, наведено в оглядовій публікації, підготовленій з нагоди 30-річчя створення у цьому університеті кафедри господарського права [4]. Разом з тим окремих публікацій, спеціально присвячених викладенню основних положень щодо становлення і розвитку цієї наукової школи та її університетського осередку, дотепер не було.

3. Мета та задачі дослідження

Метою цієї статті є ознайомлення наукової спільноти з історією становлення і розвитку Донецької наукової школи господарського права, станом і напрямками досліджень осередку цієї школи у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса.

Для досягнення цієї мети поставлено такі задачі:

1. Надати характеристику основних етапів становлення і розвитку зазначеної наукової школи та

її осередку у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса;

2. Проаналізувати сучасний стан діяльності вищевказаного осередку цієї наукової школи.

3. Окреслити перспективні напрями наукових досліджень осередку Донецької наукової школи господарського права у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса.

4. Аналіз становлення і розвитку Донецької наукової школи господарського права та її осередку у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса

Становлення Донецької наукової школи господарського права розпочалося наприкінці 50-х років минулого століття, а її основоположником, як зазначалося вище, став Валентин Карлович Мамутов (30.01.1928 р. – 15.03.2018 р.) – вчений, з ім'ям якого пов'язано відродження науки господарського права у колишньому СРСР (після її негласної заборони у 1938–1955 рр.), розвиток цієї галузі наукового знання, а в подальшому – й формування основних засад господарського законодавства у незалежній Україні [5].

Поряд із В. К. Мамутовим – засновником й лідером зазначеної наукової школи до першого покоління її представників належать доктори юридичних наук І. Є. Замойський, Г. Л. Знаменський, С. З. Михайлін, Ю. С. Цимерман, О. О. Чувпило, кандидати юридичних наук Д. Х. Липницький, О. М. Новошицький та ін.

Провідними концептуальними ідеями, що одержали обґрунтування у наукових працях В. К. Мамутова та визначають загальну спрямованість досліджень учасників заснованої ним наукової школи протягом всього періоду її існування стали положення щодо:

– правового забезпечення організації і здійснення господарської діяльності із закладенням в його основу Господарського кодексу України;

– створення правових умов для забезпечення розумного поєднання державного регулювання економіки та ринкової саморегуляції, співіснування різних форм власності у ринковій економіці;

– забезпечення рівних умов господарювання і рівного підпорядкування учасників відносин у сфері господарювання правовому господарському порядку;

– існування господарського права як самостійної галузі права, законодавства, науки.

Початковий етап формування Донецької наукової школи господарського права охоплював період з 1958 р. по 1983 р. У цей період закладено основу господарсько-правової теорії, зокрема при захисті докторських дисертацій В. К. Мамутовим («Регулювання компетенції господарських органів промисловості СРСР у вирішенні господарських питань», 1965 р.), Ю. С. Цимерманом («Господарсько-правові аспекти організації та діяльності промислових міністерств», 1980 р.), С. З. Михайліним («Проблеми забезпечення збереження державної соціалістичної власності», 1981 р.); підготовлено й видано низку монографій та інших наукових праць, що вплинули на подальші розробки в цій галузі. Поширенню у цей період ідей донецьких вчених-господарників сприяли

створення у 1965 році Донецького відділення Інституту економіки АН УРСР (з 1969 р. – Інститут економіки промисловості АН УРСР), участь цих вчених у підготовці проекту основних положень Господарського кодексу СРСР, проведення у м. Донецьку низки науково-практичних конференцій республіканського та всесоюзного рівнів з актуальних питань господарського права [2, с. 5–7].

Усвідомлюючи потребу кадрового забезпечення та покращення якості правової роботи у сфері господарювання, В. К. Мамутов виступив у числі ініціаторів створення у Донецькому державному університеті економіко-правового факультету (1983 р.), підготовка юристів на якому була зорієнтована, насамперед, на господарсько-правову спеціалізацію.

Наступний етап в історії розвитку Донецької наукової школи господарського права (1984–2000 рр.) характеризувався зміцненням інституційних засад її діяльності та кадрового потенціалу. Так, у 1984 році відбулися захисти докторських дисертацій І. Є. Замойським («Господарські органи у системі правового регулювання») та Г. Л. Знаменським («Методи і засоби підвищення ефективності господарського законодавства»). В тому ж році на економіко-правовому факультеті Донецького державного університету створено кафедру господарського права, яка стала на той час другою в Україні кафедрою, що випускала студентів-правознавців господарсько-правової спеціалізації. Кафедру очолив доктор юридичних наук, професор, учасник Великої Вітчизняної війни Сергій Захарович Михайлін – відомий вчений-господарник донецькою краю, який успішно керував кафедрою протягом 10 років (1985–1995). Саме з 1984 року починає формуватися осередок Донецької наукової школи господарського права в Донецькому національному університеті.

Проведенню у Донецькому університеті господарсько-правових досліджень сприяло співробітництво з Інститутом економіки промисловості АН України (з 1992 року – Інститутом економіко-правових досліджень НАН України), вчені якого з перших днів брали активну участь в навчальній і науковій роботі економіко-правового факультету та кафедри господарського права зокрема. Значний вклад в становлення осередку наукової школи в університеті внесли В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменський, Д. Х. Липницький, які багато років були викладачами-сумісниками кафедри господарського права.

Проводячи наукові дослідження під ідейним керівництвом В. К. Мамутова, співробітники кафедри господарського права та деякі викладачі споріднених кафедр факультету стали представниками першого та другого поколінь учасників започаткованого осередку наукової школи.

У вказаний період викладачами та випускниками економіко-правового факультету Донецького державного університету захищено низку дисертаційних робіт за господарсько-правовою спеціалізацією (кандидатські дисертації С. М. Грудницької (1997 р.), О. О. Ашуркова (1999 р.), О. П. Загнітка (1999 р.), О. Р. Зельдіної (1999 р.), Н. Є. Косач (1999 р.), В. А. Малиги (1999 р.), Р. А. Петрова (1999 р.), С. А. Кузьміної (2000 р.), О. С. Янкової

(2000 р.), О. В. Звереві (2000 р.) і ін.). Особливо варто відзначити докторську дисертацію Олександра Олександровича Чувпила «Тенденції правового регулювання господарської діяльності у зарубіжних країнах» (1996 р.), у якій вперше розглянуто теоретичні засади господарського права у зарубіжних країнах та представлено узагальнення відповідного зарубіжного досвіду [6].

У цей же період представники Донецької наукової школи господарського права активно долучилися до підготовки проекту Господарського кодексу України. Спрямовували і координували цю роботу В. К. Мамутов, якого Кабінет Міністрів України затвердив керівником робочої групи з підготовки проекту, та Г. Л. Знаменський, завдяки зусиллям яких роботу над прийняттям Кодексу вдалось завершити. Вони ж забезпечували наукове супроводження цього законопроекту при розгляді його у Верховній Раді України.

2001–2014 рр. стали етапом подальшого зростання як Донецької наукової школи господарського права, зміцнення її авторитету, так і її осередку в Донецькому національному університеті. Визнання досягнень цієї наукової школи на державному рівні, у наукових колах в Україні та інших країнах сприяло прийняття Верховною Радою України Господарського кодексу України, який набрав чинності 1 січня 2004 р.

Цей етап розвитку осередку в Донецькому національному університеті характеризується значною активізацією господарсько-правових досліджень. Підготували та захистили докторські дисертації штатні викладачі та викладачі-сумісники – А. Г. Бобкова (2001 р.), Б. М. Поляков (2003 р.), О. Р. Зельдіна (2007 р.), В. А. Устименко (2007 р.), С. С. Валітов (2010 р.), Г. Д. Джумагельдієва (2012 р.), І. Ф. Коваль (2014 р.). Поряд із цим до діяльності наукової школи долучилося нове покоління її представників: аспірантами й викладачами факультету підготовлено й захищено понад 30 кандидатських дисертацій за господарсько-правовою спеціалізацією. Опубліковано науково-практичний коментар до Господарського кодексу України, низку наукових монографій, організовано та проведено декілька масштабних міжнародних науково-практичних конференцій з актуальних питань правового забезпечення економічного розвитку.

3 жовтня 2014 року дотепер можна виокремити ще один етап розвитку Донецької наукової школи господарського права, коли більшість її представників продовжили свою роботу в різних містах України, в результаті чого наукова школа територіально поділилась на два потужні осередки: один сформувався на базі Інституту економіко-правових досліджень НАН України, переміщеного до міста Києва на чолі з член-кореспондентом НАН України, член-кореспондентом НАПрН України, професором, доктором юридичних наук В. А. Устименком, а другий – на базі переміщеного до міста Вінниці юридичного факультету Донецького національного університету імені Василя Стуса (далі – Вінницького осередку) на чолі з академіком НАПрН України, професором, доктором юридичних наук Бобковою А. Г.

Важливою ознакою розвитку як Донецької на-

укової школи господарського права в цілому, так і її осередку в Донецькому національному університеті є збереження спадкоємності у проведенні досліджень представниками різних поколінь наукової школи.

Вказане стосується такого наукового напрямку, як правове забезпечення рекреаційної діяльності. Свого часу розробка цієї тематики була розпочата В. К. Мамутовим (зокрема, у праці «Рекреація: соціально-економічні і правові аспекти») та А. М. Серебряковим («Проблеми правового регулювання використання рекреаційних ресурсів»), розвинута у докторській дисертації А. Г. Бобкової («Правове забезпечення рекреаційної діяльності»), а нині продовжується К. О. Калаченковою та ін.

У докторській дисертації А. М. Захарченка «Управління об'єктами державної власності (господарсько-правові аспекти)» одержали подальший розвиток теоретичні ідеї, раніше викладені у наукових працях В. К. Мамутова («Компетенція державних органів у вирішенні господарських питань промисловості»), «Підприємство і вищестоящий господарський орган», «Публічна власність: проблеми теорії і практики») та С. З. Михайліна («Проблеми забезпечення збереження державної соціалістичної власності: правовий аспект»).

Протягом всього періоду існування наукової школи послідовно проводяться дослідження правового статусу різних учасників відносин у сфері господарювання. Зокрема, окрім згаданих вище наукових праць В. К. Мамутова відповідні питання розроблено у кандидатських дисертаціях О. О. Чувпила («Адміністративне правове становище господарських об'єднань», 1971 р.), О. С. Янкової («Правове регулювання статутного фонду комерційних організацій», 2000 р.), Р. Ф. Гринюка («Правовий статус комунальних підприємств в Україні», 2001 р.), Н. В. Щербакової («Правове регулювання злиття та приєднання господарських товариств», 2006), А. М. Захарченка («Господарська компетенція місцевих державних адміністрацій», 2007 р.), І. А. Щербак («Правове регулювання господарських відносин за участю відокремлених підрозділів підприємств», 2009 р.), І. М. Любімова («Правовий статус державних підприємств», 2010 р.), Л. М. Дорошенко («Правові підстави примусової ліквідації господарських товариств», 2012 р.), Ю. С. Алексєєвої («Господарсько-правовий статус приватного підприємства в Україні», 2012 р.), В. В. Манзюка («Правовий статус суб'єктів туристичної діяльності», 2013 р.), Є. О. Липницької («Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями», 2015 р.), Д. О. Лісової («Торговці цінними паперами як суб'єкти господарських правовідносин», 2016 р.) і ін.

Значущий внесок донецькими вченими-господарниками зроблено у формування теорії господарсько-правової відповідальності. Цей напрям досліджень започатковано представниками першого покоління наукової школи – В. К. Мамутовим («Підприємство і матеріальна відповідальність», 1971 р.), О. М. Новошицьким («Компенсаційна функція грошових санкцій», 1971 р.), котрий серед іншого розробив чинну донині Методику визначення розміру шкоди (збитків), що заподіяна порушенням госпо-

дарських договорів, Д. Х. Липницьким («Основні напрями уніфікації економічних санкцій», 1998 р.), а згодом продовжено А. Г. Бобковою («До питання визначення господарсько-правової відповідальності», 2008 р.), З. Ф. Татьковою (кандидатська дисертація «Підстави, види та форми господарсько-правової відповідальності», 2010 р.), В. І. Новошицькою (кандидатська дисертація «Відшкодування збитків у сфері господарювання», 2017 р.).

На сьогодні сфера наукових розробок Вінницького осередку Донецької наукової школи господарського права охоплює широке коло питань господарсько-правового забезпечення розвитку економіки України. В останні роки з ініціативи А. Г. Бобкової започатковано новий напрям наукових досліджень – «Правове забезпечення екологічного підприємництва», у рамках якого обгрунтовано низку пропозицій щодо удосконалення правових засад організації і здійснення такого підприємництва, що охоплює різні види інноваційної діяльності суб'єктів господарювання з виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг спеціального (природоохоронного) призначення, спрямовані на забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів, підвищення рівня охорони навколишнього середовища з метою отримання прибутку.

Ще один оригінальний напрям досліджень Вінницького осередку Донецької наукової школи господарського права – «Господарсько-правове регулювання відносин у сфері промислової власності» започатковано у докторській дисертації та інших наукових працях І. М. Коваль, котра обгрунтувала концепцію комерціалізації прав промислової власності [7].

Загалом учасниками наукової школи, які нині працюють у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса, підготовлено та опубліковано близько 890 наукових та близько 250 навчально-методичних праць. Серед найбільш значущих наукових праць, авторами (співавторами) яких виступили представники Вінницького осередку наукової школи, варто відзначити колективні монографії «Господарсько-правові аспекти забезпечення розвитку економіки України» [8], «Правове забезпечення розвитку екологічного підприємництва («зеленої» економіки)» [9], монографію А. М. Захарченка «Управління об'єктами державної власності (господарсько-правові аспекти)» [10], окремі розділи А. Г. Бобкової в монографії «Правова система України: історія, стан та перспективи: в 5-ти томах, т. 4 «Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права», «Правова доктрина України: у 5-ти томах. Т. 4 «Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права», статті представників Вінницького осередку в томі 14 «Екологічне право» та томі 15 «Господарське право» Великої української юридичної енциклопедії, і ін.

За результатами проведених досліджень представниками Вінницького осередку Донецької наукової школи господарського права здійснено й низку напрацювань у сфері законотворчої діяльності. Зокрема, розроблено Концепцію правового забезпечення розвитку екологічного підприємництва («зеленої»

економіки), проекти законів України «Про екологічне підприємництво («зелену» економіку)», «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про екологічне підприємництво («зелену» економіку)». Підготовлено пропозиції з удосконалення чинних законодавчих актів: Господарського кодексу України, Податкового кодексу України; законів України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», «Про охорону навколишнього середовища», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про управління об'єктами державної власності», «Про туризм», «Про інноваційну діяльність» і багато ін.

Після переміщення Донецького національного університету до м. Вінниці поновила роботу аспірантура. Над кандидатськими дисертаціями за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право нині працюють понад 30 аспірантів. У 2014 році відкрито докторантуру за цією спеціальністю та утворено спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських дисертацій (К 11.051.12), у складі якої більшість членів є учасниками Вінницького осередку Донецької наукової школи господарського права.

Окрема увага приділяється роботі із студентами, вихованню майбутнього покоління юристів-господарників. Результати такої роботи проявляються в активній участі та перемогах студентів в різноманітних всеукраїнських та міжнародних конкурсах, олімпіадах, змаганнях. Понад п'ятнадцять років кафедрою господарського права спільно з радою студентського самоврядування проводяться Всеукраїнські змагання з господарського права та процесу ім. С. З. Михайліна, в яких беруть участь представники всіх регіонів.

Представники Вінницького осередку Донецької школи господарського права є членами Науково-консультативної ради при Верховному Суді, членами редакційних колегій низки наукових фахових видань, спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій, підтримують тісні комунікаційні зв'язки із співробітниками відповідних профільних кафедр інших закладів вищої освіти і наукових установ.

5. Результати дослідження

Наведене вище свідчить, що Донецька наукова школа господарського права та її осередок в Донецькому національному університеті імені Василя Стуса пройшли тривалий шлях становлення і розвитку, впродовж якого зробили вагомий внесок у розвиток господарсько-правової науки, забезпечення кодифікації господарського законодавства України, подальшого удосконалення такого законодавства і практики його застосування. Теоретичні напрацювання представників цієї школи використовуються у правотворчій діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, правозастосовчій діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, Конституційного Суду України і Верховного Суду, інших судових органів, в нотаріальній і адвокатській практиці, у правовій роботі суб'єктів господарювання.

6. Висновки

1. Становлення Донецької наукової школи господарського права та її осередку у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса пройшло в кілька етапів, кожний з яких характеризується відповідними здобутками та вкладом в концепцію господарського права як науки, галузі права, господарського законодавства.

2. Сучасний стан діяльності Вінницького осередку Донецької наукової школи господарського права характеризується продовженням традицій у науковому пошуку та започаткуванням нових напрямів господарсько-правових досліджень.

3. Перспективу своєї діяльності колектив осередку Донецької наукової школи господарського права у Донецькому національному університеті імені Василя Стуса пов'язує з досягненням мети укріплення системи правових засобів, спрямованих на забезпечення рівних умов, стабільності і ефективності господарювання для всіх учасників господарських відносин, задоволення і захист інтересів таких учасників задля забезпечення зростання ділової активності суб'єктів господарювання, забезпечення узгодженості і координації дій господарюючих суб'єктів, їх зацікавленості у розвитку підприємництва і на цій основі забезпечення підвищення ефективності суспільного виробництва, його соціальну спрямованість.

Література

1. Андрейцев В. І. Наукові та науково-правничі школи: стан та проблеми правового регулювання. Київ: Знання, 2009. 416 с.
2. Мамутов В. К. 50 лет спустя. К пятидесятилетию хозяйственно-правового движения в Донбассе // Экономика та право. 2008. № 3. С. 5–13.
3. Butler W. E. Economic Code of Ukraine. London: Wildy, Simmonds and Hill, Publishing, 2004. P. IX.
4. Бобкова А. Г., Захарченко А. М. До 30-річчя кафедри господарського права Донецького національного університету // Правничий часопис Донецького університету. 2015. № 1-2 (32). С. 130–135.
5. Творчий і науковий спадок академіка В. К. Мамутова / Інституту економіко-правових досліджень НАН України. URL: http://www.iepd.kiev.ua/?page_id=8765
6. Чувпило А. А. Тенденции правового регулирования хозяйственной деятельности в зарубежных странах: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Донецк, 1996. 39 с.
7. Коваль І. Ф. Господарсько-правове регулювання відносин у сфері промислової власності: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2013. 639 с.
8. Господарсько-правові аспекти забезпечення розвитку економіки України: монографія / Бобкова А. Г., Воронін В. В., Деркач Е. М. та ін.; ред. Бобкова А. Г., Захарченко А. М. Донецьк: Юго-Восток, 2013. 336 с.
9. Правове забезпечення розвитку екологічного підприємництва (“зеленої” економіки): монографія / Бобкова А. Г., Гринюк Р. Ф., Коваль І. Ф. та ін.; ред. Бобкова А. Г. Вінниця: ТОВ “Нілан-ЛТД”, 2018. 230 с.
10. Захарченко А. М. Управління об'єктами державної власності (господарсько-правові аспекти): монографія. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 452 с.

Received date 21.05.2019

Accepted date 11.06.2019

Published date 28.06.2019

Бобкова Антоніна Григоріївна, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, Донецький національний університет імені Василя Стуса, вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, Україна, 21021
E-mail: bobkova@donnu.edu.ua

Захарченко Андрій Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, професор, кафедра господарського права, Донецький національний університет імені Василя Стуса, вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, Україна, 21021
E-mail: an_zaharchenko@ukr.net